

Bulletin Společnosti přátel historie města Chrastavy

3-2019

Žili mezi námi.

Mnohé si ještě pamatujeme, jiné známe z vyprávění, o dalších se můžeme dočíst v kronikách... Někteří byli významní a připomínáme si je dodnes, řada jich upadla v zapomnutí, přestože jejich život zanechal stopy v minulosti Chrástavy. A jiní naši vlast museli opustit a stopy zůstaly jen v jejich srdci a vzpomínkách. Dnešní příběh nám připomene období kolem roku 1945 očima desetileté holčičky - dnes staré paní, která v Chrástavě žila a dodnes k ní má vřelý vztah. Svě vzpomínky nám napsala v dopise - bezchybnou češtinou. Přestože žije v Německu, základy, které jí dala naše česká škola, si uchovala po celý život.

Edith Duschka

Narodila jsem se roku 1935 v Liberci – Františkově. V Chrastavě jsem vyrůstala v domě mých rodičů v Bělo-kostelecké ulici č.187. Moje maminka tehdy měla krámek se smíšeným zbožím v domě v Nádražní ulici č.111. Můj tatínek Josef Šimáně (od roku 1941 Schiemann) je rodákem z Nové Vsi u Mnichova Hradiště. Narodil se tam roku 1906. Jeho maminka s ním odešla do pohraničí, když byl ještě maličký. Vyrůstal v Chrastavě bez otce. Roku 1920 tu byl žákem české školy s ředitelem B. Hon-sou. Jeho maminka, tedy moje babička, žila v Chrastavě, kde 16.12. 1947 zemřela.

V červnu 1945 jsme byli vystěhováni do Žitavy. Následovala doba plná slz a strastí. V červenci 1945 dostal tatínek příkaz od národního správce liberecké firmy, kde byl zaměstnán. Musel se vrátit a pokračoval tam dále jako odborník. Jako dcera kolaboranta jsem nesměla chodit do školy. Na počátku školního roku 1946-47 jsem se vypravila do obecné školy v Chrastavě tajně. Asi po týdnů byla moje ilegalita objevena a policie mě ze školy odvedla. Zase jsem seděla doma. Pro mne se záležitost obešla bez trestu. Tatínek podal na školní referát v Liberci žádost a od ledna 1947 jsem se stala řádnou žákyní ve třetí třídě. Školní rok jsem dokončila ve třídě páté. (Přikládám kopii vysvědčení a fotografii). Vysvědčení zase podepsal ředitel Bohumil Honsa.

V červenci 1947 jsme byli znovu vystěhováni. Tentokrát do sběrného tábora ve Stráži nad Nisou. Stěhovaly jsme se jenom maminka a já, protože můj otec byl v té době na služební cestě. Poměry v táboře maminku velmi skličovaly, a tak se přihlásila na práci mimo tábor. Tím jsme se dostaly k rolníkovi do Václavic a zůstaly až do dožíněk.

[illegible]

Potom matka pracovala v hotelu v Semilech až do února 1948. Otec se mezitím vrátil ze služební cesty a našel si soukromý příbytek v Liberci, kam jsme se za ním přistěhovaly.

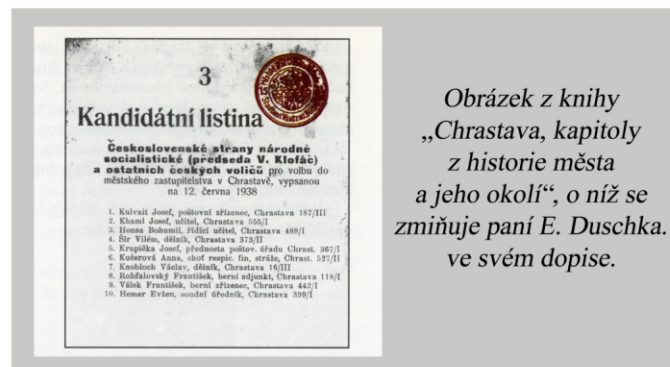
V říjnu 1948 tatínek ilegálně opustil republiku. Žil potom v Německu, Švýcarsku a v Jižní Americe. Zemřel v roce 1960. Maminka se mnou zůstala v Liberci. Moje babička, která byla z Chrastavy vystěhována v období Velikonoc 1946 do oblasti Eichstätt v Bavorsku, nám sice psala, že by bylo možné se přistěhovat k ní, ale maminka odmítla. Stále doufala, že se bude moci vrátit do domu v Chrastavě.

Já v té době chodila do střední školy v Liberci a od školního roku 1951/52 jsem byla žákyní Vyšší hospodářské školy, kde jsem v roce 1955 odmaturovala.

V roce 1956 jsem se vdala za Wolfganga Duschka.

Byl soustružníkem. Narodily se nám 4 děti. V roce 1966 jsme požádali o vystěhování z Liberce do západního Německa. Povolení jsme dostali v březnu 1968, a tak jsem se se svou rodinou legálně vystěhovala do městečka Lahr. Moje maminka žila do roku 1971 v Liberci, potom přijela k nám do Lahru. Roku 1989 zemřela.

Pracovala jsem jako mzdová účetní, ale po těžké operaci roku 1981 jsem práci ztratila. Po rekonvalescenci (1983) mi chyběly znalosti počítačové techniky, která se v té době bouřlivě rozvinula. Moje schopnosti tím neodpovídaly požadavkům a do kanceláře jsem se tedy vrátit nemohla. Přijala jsem místo hospodyně ve velké domácnosti v rodině průmyslníka. V roce 1991 byl majitel firmy zatčen a já jsem již jiné místo do důchodu nedostala. Příležitostně jsem proto tlumočila a překládala u soudu.

Obrázek z knihy „Chrastava, kapitoly z historie města a jeho okolí“, o níž se zmiňuje paní E. Duschka ve svém dopise.

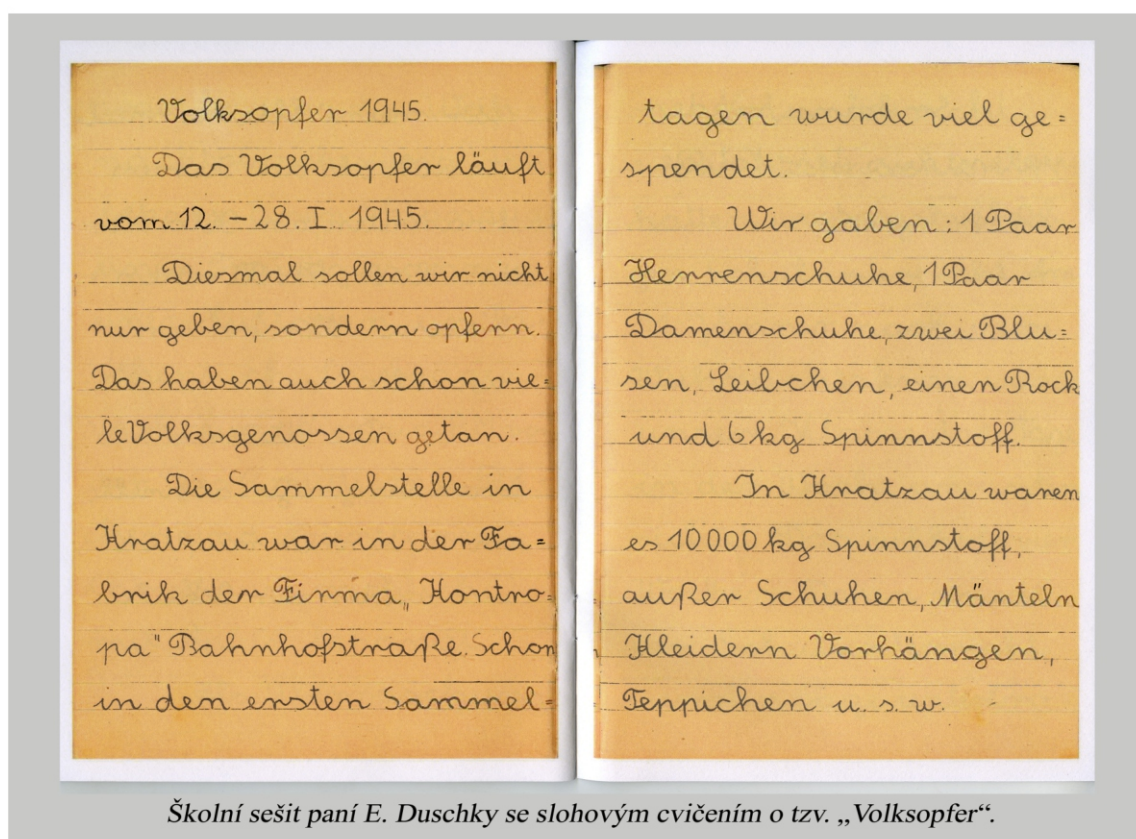
Velmi si cením knihy „Chrastava, kapitoly z historie města a jeho okolí“. Dr. Vydra v ní popisuje dějiny města nejen přehledně, ale především velmi objektivně. Na straně 72 je vytištěna kandidátní listina představitelů čl. strany národně socialistické z roku 1938. Na prvním místě je jmenován Josef Kulvait, to byl můj strýček. Jeho manželka Hermína rozená Elstnerová byla sestrou mé maminky. V manželství se jim narodily dvě dcery, moje sestřenice. Helena, ta starší, provdaná Vagrčková a mladší Věra, provdaná Kopačiková. Hroby strýčka, tety a sestřenice Heleny jsou na chrastavském hřbitově.

Dále se Dr. Vydra na straně 74 zmiňuje o „Winterhilfe“. Tyto akce, též zvané „Volksopfer“, se udržely až do konce války. Další zajímavost v knize je zmínka o směnovém vyučování od ledna 1945 na str. 76. Můj slohový sešit ze školního roku 1944 - 45 se zachoval a je toho dokladem. (Přikládám kopii).

Mým líčením jsem vám chtěla zdůvodnit, proč Chrastava je v mých vzpomínkách tak důležitá.

Přeji mnoho zdaru a se srdečným pozdravem zůstávám

E. Duschka.

Školní sešit paní E. Duschky se slohovým cvičením o tzv. „Volksopfer“.

V knize „Chrastava, kapitoly z historie města a jeho okolí“, vydané v roce 2003, je na straně 74 kratičká zmínka o sbírce, o níž píše paní Duschka ve svém dopise:

Po přepadení Sovětského svazu v roce 1941 byla mezi místním obyvatelstvem organizována sbírka teplého oblečení (Winterhilfe) pro německé vojáky, kteří těžko snášeli krutou ruskou zimu. Německé ženy nahrazovaly práci mužů povoláných na východní i západní frontu a pracovaly v továrnách u strojů.

Takto popsala tuto událost desetiletá Edith Schiemann ve svém tehdejší slohovém cvičení:

Volkopfer 1945.

Národní sbírka probíhala 12.- 28. 1 1945.

Tentokrát jsme neměli pouze dávat, ale obětovat.

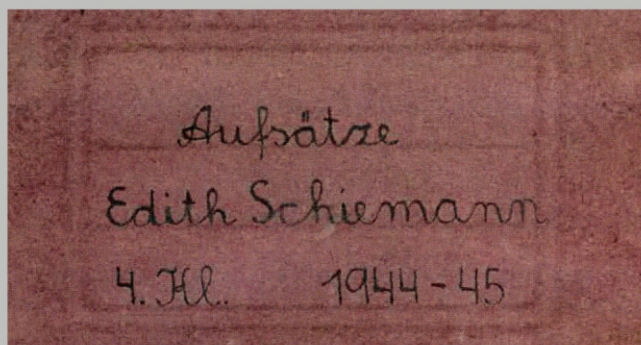
To již velká část národa učinila.

Sběrové místo v Chrastavě bylo v továrně firmy „Kontropa“ v Nádražní ulici. Již první den sbírky bylo darováno mnohé.

My jsme dali: 1 pár pánských bot, 1 pár dámských bot, 2 halenky, 2 tílka, 1 sukni a 6 kg tkanin.

V Chrastavě to bylo (nasbíráno) 10 000 kg textilu, mimo bot, kabátů, šatů, závěsů, kobereců atd.

Tak mohlo být mnohým pomozeno v nouzi.

Nadpis sešitu Edith Schiemann - paní Edith Duschky.

Pro Vaši informaci příklad článků ještě posílám. Nicí město ve kterém teď už 50 let žiji. Je o něco větší než Chrastava, ale prostě je to malá město. Ve Vašem dopise píšete také o úmrtí Společnosti naší republiky uvědomit. Hanitka nemám, ale před uvědoměním bych si kousek ráda přečetla. V této souvislosti bych

ještě jednou chtěla sdělit, že to byl pan Adolf Honsa, který poradil mému otci na podzim 1946, když mě policie odvedla ze školy, podat si školní referát. Řádek o povolání mé legální školní docházky a následně dále nastoupit. To to jsem mu raději sdělila.

Při čtení ve Vašem Bulletinu 1990-2015 mě zaujal článek o spolupráci SPHMH s přírodou. Mě měly obyvateli od Břez a Lamberta Medického. Píše se tam: „na do- bytých národních měř v níže zdejším byly o jejich služby...“ Je mým přirovnáním, že by to mělo platit i zde na světě. V tomto případě jsem si myslím, že Váš, sdělení paní Kalmanová a celé Společnosti sdělení vyřadí.

Kdysi Vás

P. Duschka

Část dopisu paní Edith Duschky.

I další slohová práce popisuje události na konci 2. světové války v Chrastavě:

Nouzový rozvrh.

Do vánoc 1944 jsme měli pravidelný školní rozvrh.

11. ledna po vánočních prázdninách byl náš třídě tři dny v týdnu změněn. To trvalo čtyři týdny. Potom byl školní rozvrh čtrnáct dní přerušen, protože bylo v únoru Slezsko obsazeno nepřitelem. Přes naše město Chrastavu táhly uprchlíci v nezastavitelných kolonách. Ve většině případů nocovali v naší škole a následující den pokračovali opět dále.

V okolních obcích jako například Kryštofovo Údolí a Vítkov mají pravidelný rozvrh. My máme nyní dva dny v týdnu, a sice úterý a pátek, odpolední vyučování. Všichni doufáme, že bude brzy opět pravidelný školní rozvrh.

Pololetí		I.	II.
Zaměřené půldny	omluvené	9	9
	neomluvené	9	9
Zpráva byla vydána dne		31.1.1945 28.6.47	
Tato zpráva je zpráva o postupu do výstupu do měšťanské školy.			
Obecná škola Chrastava	Pololetí	Podpisy	
	Jednotlivci	Podpisy	
I.	Šimonová	Šimonová	Šimonová
II.	Honsa	Honsa	Honsa

Odláhl se ze zdejší školy dne

28. června 1947

protože přechází do měšťanské školy

Honsa
ředitel školy

Zadní strana vysvědčení E. Duschky - Šimánové s podpisem pana řídícího B. Honsy.

K letošnímu roku 2019 se váží hned tři výročí spojená s významnou osobností našeho města Bohumilem Honsou. Bude to již 100 let, kdy nastoupil jako řídící učitel v roce 1919 do Chrastavy, od jeho smrti v roce 1969 uplynulo 50 let a nejmladším, desetiletým výročím, je odhalení jeho pamětní desky v roce 2009.

V návaznosti na předchozí článek předkládám čtenářům krátké připomenutí jeho působení v Chrastavě.

Bohumil HONSA se narodil 7. července 1890 v Božeticích u Milevska. Po studiích v učitelském ústavu v Plzni, vyučoval na řadě míst, než v listopadu 1919 nastoupil do Chrastavy.

Po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 se začaly v pohraničních oblastech (Sudetch), kde početně převažovalo německé obyvatelstvo, zakládat menšinové školy pro české děti. Do té doby děti z českých rodin navštěvovaly školu německou, znalost mateřštiny si udržovaly jen doma díky rodičům, nebo chodily do tzv. nedělní školy, organizované různými vlasteneckými spolky. V Chrastavě byla česká dvoutrídňá škola otevřena teprve na podzim roku 1919. Bohumil Honsa, pověřený řízením této školy, vynaložil nemálo úsilí, aby do ní zajistil žáky z českých rodin. Mnohé rodiče dlouho přesvědčoval, aby posílali své děti do vznikající české školy. Nakonec se přihlásilo sto deset dětí, které byly umístěny ve dvou nevyhovujících místnostech v přízemí bývalého chudobince na kraji Vítkovské ulice. Třídy byly tmavé a vlhké, tehdejší městská rada, složená převážně z německých zastupitelů, neměla pro českou školu příliš velké pochopení. S rozhodnutím městské rady, že byly třídy umístěny v bývalém chudobinci prince Rudolfa, se však Bohumil Honsa nechtěl smířit a usiloval o to, aby se české děti – většinou z rodin místních textilních dělníků a státních zaměstnanců – učily v důstojném prostředí. Psal několikrát do Prahy, osobně jednal s několika poslanci parlamentu. Jelikož se znal se spisovatelem K.V. Raisem, tehdy mezi českou veřejností velmi oblíbeným, dosáhl s jeho pomocí nakonec toho, že parlament schválil návrh, aby byla v Chrastavě vybudována pro české žáky nová moderní školní budova. (Dnes slouží jako mateřská škola v Revoluční ulici.) Tempo stavby bylo i z dnešního hlediska pozoruhodné. Stavět se začalo v květnu 1923 a již 17. listopadu 1923 byla budova převzata.

Výchova ve škole byla zaměřena v tomto dvoujazyčném česko-německém prostředí vlastenecky, většina místních Čechů měla zájem zde na severu země hájit slovanské kořeny proti germanizaci.

Foto třídy z let 1929/30 v pozadí s Bohumilem Honsou.

Necelých dvacet let existence chrastavské české školy skončilo na podzim roku 1938, kdy byla škola zavřena. Většina dětí se odstěhovala se svými rodiči urychleně do vnitrozemí. Odešel i řídící učitel B. Honsa, který pak působil na Mladoboleslavsku, kde vyučoval na základních školách. Trpké zkušenosti ze soužití s Němci jej dovedly k ilegální práci v době tzv. Protektorátu.

V únoru 1939 přijel s platnou propustkou do Chrastavy, aby zde dořešil některé záležitosti, týkající se českého menšinového majetku. Německými nacionalisty byl zatčen, zesměšňován a přímo na náměstí potupně uražen.

Po několikadenním věznění byl propuštěn.

Za svou protifašistickou činnost byl později vyslýchán a uvězněn nejprve ve městě Ulm, poté byl převezen do koncentračního tábora v Buchenwaldu, kde se dočkal osvobození v roce 1945.

Po návratu z vězení působil opět na chrastavské škole a aktivně pomáhal při budování českého poválečného školství. Stal se správcem městského muzea a přičinil se o obnovení a rozšíření jeho expozitů.

Zemřel 1. ledna 1969.

Dne 14. března 2009 byla učitelské legendě panu Bohumilu Honsovi v Chrastavě slavnostně odhalena pamětní deska umístěná na budově první české školy v Revoluční ulici.

Bulletin Společnosti přátel historie města Chrastavy

№ 263 bylo vydáno v březnu 2019

Vydává jako přílohu Chrastavských listů a pro svoji potřebu Společnost přátel historie města Chrastavy.

Toto číslo připravila: Jana Zahurancová

překlady z němčiny Rudolf Bouda

Napsat nám můžete na e-mail: sphmch@volny.cz

